

De helvedes ord

Hvem skulle have troet, at jeg kunne sige sådan: De helvedes ord! Jeg som elsker ordene. Elsker poesens vidunderlige dyk ned i min sorte sjæl med farver, udsyn, muligheder. Elsker romanernes forførende verden, hvormed du bevæger dig frit mellem tidsaldre og steder, møder mennesker og landskaber og begivenheder, som aldrig ville nå indenfor din horisont. Elsker sangene, som skænker dig dit liv og din identitet. Ordene, der skaber, hvad de nævner.

Elsker hverdagens ord imellem os, som trods al deres banalitet bygger bro imellem os, skaber forståelse, samhørighed og slægtskab. Men også ordene, hvor vi giver hinanden klar besked, trækker grænser, understreger uenigheden og giver vreden luft og adresse. Og de nære varme ord mellem to elskende. Der hvor ordene er så skrøbelige, at de skal fremsiges med nænsomhed og modtages i tillid.

Elsker filosofernes og teologernes skarpsindige udredning af tankemønstre og hypoteser, der skal hjælpe til den utrættelige og uendelige bestræbelse på at fravriste tilværelsen dens hemmeligheder og mening. Et projekt som strækker sig igennem hele menneskehedens historie, der opdigner den menneskelige hjerne til ydelser, man slet ikke troede var mulige.

Alle disse ord, der på en gang er så svage og så stærke. Hvad er vel ord i forhold til tanks og bomber, til terror og fængsler, til undertrykkelse og censur? Hvorfor overlever ordene hele tiden tyrannernes vold? Hvorfor kan ordene skænke trøst og overlevelsesmuligheder, hvor al fremtid og alt håb synes umuligt?

Jamen, ordene er jo menneskenes kendetegn og adelsmærke. Uden ordene var vi bukket under for længst. Det er ordene, der har skænket os også vores biologiske overlevelse. Vores opfindsomhed hører nøje sammen med ordene, ligesom samarbejdet, sammenholdet, erindringen, planlægningen.

DE HELVEDES ORD. De er fulde af løgn og forstillelse. De borer sig ind alle vegne med deres blomstrende gloser spækket med falskhed og forførelse. På snedig vis sletter de grænsen mellem løgn og sandhed, mellem ret og uret, mellem virkelighed og kunstighed. Der udarbejdes programmer og planer med smukke ord og hensigter, uden hold i virkeligheden, men med en farlig indbildningskraft i sig.

Hvor kommer det fra? Hvem er fjenden? Hvem er den skide tyran, der her er i færd med at stjæle det dyrebareste, vi har, fra os ved at bruge disse dyrebare ord til for-

dummelse, til handlingslammelse, til forvildelse?

Det er det værste! Vi kan ikke finde fjenden nogen steder. Vi er blevet invaderet af en løgnevirus, der har angrebet os alle sammen. Det er ikke længere os, der betjener os af ordene; det er dem, der betjener sig af os. De skriver vores love; de lægger vores planer; de skaber vores drømme; de arrangerer vores liv i hjemmene, på arbejdspladserne og i fritiden. De ord strømmer os i møde fra aviser og fjernsyn. Naturligvis ved vi da godt, at man ikke skal tro alt, hvad der står i aviserne; men det er slet ikke den slags, der er på færde her. Nej, det er virusløgnerne, som ikke sådan er til at afsløre.

Hvad er jeg for øvrigt i færd med her? Bilder jeg mig virkelig ind, at jeg kan afsløre det, som ingen andre kan afsløre? Nej! Jeg slår bare fra mig. Jeg har svært ved at trække vejret og har fået åndenød. Dette her er et gisp.

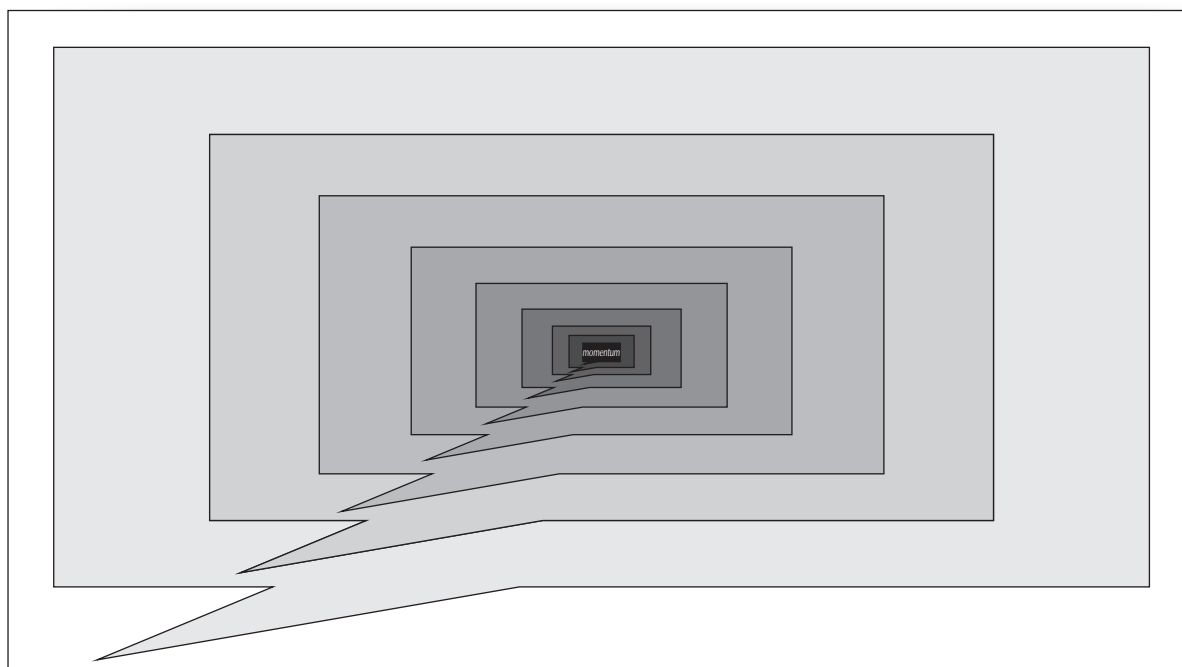
I mange år har hver institution, hver styrelse, hver skole, hver forening skullet beskrive deres idé - og værdigrundlag. Også mange virksomheder har været i gang. Nu myldrer det med ord. Fine ord, smukke ord, velmente ord. De trækkes frem ved højtidelige lejligheder, og når man skal promovere sit kærlige sindelag.

Det har ofte voldt besvær at få de fine ord ned på papir. Dels skulle man jo have nogle idéer, og dels skulle man have et sprog. Men der var hurtigt en skov af konsulenter og andre ihærdige hjælpere, som kunne sproget og forstod at klæde det daglige arbejde i en blomstrende sproglig klædedragt.

Og nu står de der stort på hvidt. Nogle af dem har skullet godkendes i et ministerium, så de har været frem og tilbage nogle gange. De har jo også været forelagt på medarbejdermøder og er gennemtygget i ledelsen. Og nu er der ikke noget at komme efter.

Netop: Der er ikke noget at komme efter. Det har intet med det daglige arbejde og de almindelige rutiner og udfordringer at gøre. Det er store ord og fedt flæsk. Hensigtserklæringer uden hensigter. Målsætninger uden mål. Værdigrundlag uden værdi. – Og hvor er det ærgerligt! Det bliver en slørdans, hvor slørene desværre aldrig bliver kastet af, så man kan se det vidunderlige dansende menneske indeni.

De helvedes ord trives også i den offentlige debat og det politiske spil. Der er alt for mange af dem. Og der er alt for langt mellem det, man siger, og det man gør. Mellem det, man siger, og det, man mener. Det er blevet så let og så hurtigt. Ordene flyver rundt i luften uden ophold. Uden alvor. Uden lidenskab. Selv humorens ord er

blevet ren luft. Stand-up-komik i van(d)vittigt tempo. Det er ikke meningen, du skal ikke høre efter, bare grine og klappe og glemme. Halløjsa!

Og så al kontrollen. Er den ikke et barn af løgneren og mistilliden. Lov på lov. Stikkeri og anonymitet. Du må godt sige noget, men sig det ikke højt. Et oplyst samfund, stolt af sine frihedstraditioner og frihedsrettigheder!

Er dette cirkus menneskeligt? Værdigt? Til glæde, nytte, oplysning? De helvedes ord! Hvordan værger man sig imod dem? Hvordan kommer man dem til livs? Hvordan får vi sandhed, troværdighed, humor, alvor, lidenskab tilbage? Vi har nok at leve af, hvordan får vi noget at leve for?

Bare der var en ærlig fjende, som man kunne tage kampen op imod. Men det er der ikke. Det er et edderkoppespind uden edderkop. Sådan er de vrangvendte ord. Sådan er løgneren. Og det gør det ikke bedre, at det ikke kun er et dansk fænomen. De helvedes ord flourer i verdenssamfundet med de samme floskler, de samme løgne, de samme værdiløse værdier. Hvor skal man ende, og hvor skal man begynde?

Vi skal begynde i ordene. Det er vores eneste mulighed. Ordene! Både dem vi siger, og dem vi lytter til. Vi må søge hen mod de ærlige ord. De er der også. Imel-

lem alle de andre. Spar på de store prangende ord og udtryk. Der findes stadig masser af ædruelige mennesker, som sagtens kan have en lille ski' på. Der findes nogen, man kan stole på, ikke fordi de er bedre end os andre, men fordi de har bevaret respekten for ordene. De gør måske ikke så meget væsen ud af sig, men de er tillidsvækkende.

Personligt har jeg meget fidus til digterne. Det er ikke så let at bruge de helvedes ord, når man digter. Så bliver man let afsløret. Der bliver en dårlig bog ud af det, hvis den bare skal tjene en idé eller et system eller nogle magthavere. Men rigtige digtere. Dem, der tør underlægge sig den mulige kendsgerning, at ordene altid søger mod sandheden. Det er ordenes inderste væsen. De hviler så at sige i sandheden. Det er også derfor, de kan afsløre løgneren. Et nok så skarpt intellekt kan ikke ret godt afsløre løgne, men det kan ordene selv. Udtalt enkelt og livsnært.

Nu synes jeg pludselig, at det går bedre med min vejtrækning. Sådan er det, når man har fået luft. Lad os hjælpe hinanden til at genfinde ordene og den friske luft.

Arne Ørtved
Tidl. højskoleforstander og præst og
styrelsesmedlem i Grundtvigsk Forum

